

داستان کشتیرانی مگس (مثنوی)

وب سایت مهدی سیاح زاده www.sayahzadeh.com

داستان های مثنوی

با نثر روان

مهدی سیاح زاده

داستان کشتیرانی مگس

برگرفته از کتاب « پیمانۀ و دانه »

مهدی سیاح زاده

انستیتو پژوهش ایران - لس آنجلس - ۳ جلد - ۱۳۸۷ (۲۰۰۸)

انستیتو پژوهش ایران - لس آنجلس - ۶ جلد - ۱۳۹۶ (۲۰۱۷)

انتشارات مهر اندیش - تهران - چاپ سوم - ۱۳۹۷ (۲۰۱۵)

کرده ای تاویل حرف بکر را
خویش را تاویل کن، نی ذکر را

۱۰۸۰/۱

داستان کشتیرانی مگس

(دفتر اول - از بیت ۱۰۸۲)

مگسی روی یک برگ کاه که در ادرار خری شناور
بود، نشست. خیال کرد که آن ادرار دریا و برگ کاه کشتی
است. این بود که مانند ناخداها سر را به افتخار بلند کرد و
لاف زد که: من درس دریانوردی و کشتیرانی خوانده ام و
مدت ها در این زمینه فکر کرده ام. اکنون که این دریا پیرامون
من و این کشتی در اختیار من است، می توانم آنچه را خوانده
بودم، عملاً به کار بگیرم. آن مگس حقیر نمی دانست که روی
ادرار خر، و بر برگ کاه نشسته زیرا:

بود بی حد آن چمین نسبت بدو
آن نظر که بیند آن را راست کو؟^۱

۱۰۸۶/۱

آن مگس بر برگ کاه و بُول^۲ خر
همچو کشتی بان، همی افراشت سر

^۱ - چمین: پیشاب، ادرار. سطح آن ادرار بسیار بیش از جثه اش بود. در چنین موقعیتی، کیست که بتواند واقعیت را ببیند؟

^۲ - بُول: ادرار.

گفت: من دریا و کشتی خوانده ام
مدتی در فکر آن می مانده ام
اینک این دریا و این کشتی و من
مردِ کشتی بان و اهل رای زن
بر سرِ دریا همی راند او عمَد^۱
می نمودش آنقدر بیرون ز حد
بود بی حد آن چمین نسبت بدو
آن نظر که بیند آن را راست کو؟
۱۰۸۲/۱

شرح مختصر نمادها و رمزها

این قصه ی کوتاه (یا «تمثیل») ضمن داستان بلند «نخجیران و شیر» آمده است. مولوی آنجا، هنگام بحث درباره ی مسئله ی جبر و اختیار، می گوید: کسانی هستند که برای توجیه افعال و اعمال نفسانی و ارضای شهوت های خود پای جبر را به میان می کشند و می گویند: اعمال ما ناشی از اراده خدا است. و چون اراده ی خدا نمی تواند بد باشد، پس اعمال ما نیز نمی تواند ناپسند و زشت باشد و برای اثبات چنین نظر

^۱ - عمَد: قایقی که از شاخ و برگ و تنه درخت می سازند.

سخیفی، آیات قرآن را بنا به میل و نظر خود تأویل می کنند.

اما مولوی به چنین کسانی می تازد و می گوید:

کرده ای تأویل حرف بکر را

خویش را تأویل کن، نی ذکر را^۱

بر هوا تأویل قرآن می کنی

پست و کژ شد از تو، معنی سنی^۲

۱۰۸۰/۱

می گوید: ای کسی که به خاطر ارضای شهوات خود حرف تازه و بدیع قرآن را تأویل نادرست می کنی، بهتر است حال واحوال خودت را بر اساس قرآن تأویل کنی و به سلامت فکر و روان برسی. گویا اینگونه تأویل ها در زمان مولوی توسط کسانی که خود را عالم و خبره در مسایل دینی و قرآن می دانستند ابراز می شد. قطعاً می دانید که در این داستان، مگس نماد فقها و دینداران قلابی است که خود را عالم دهر می دانند و برای شهوات نفسانی خود، با تأویل نادرست قرآن مردم را به کژراهه می کشانند.

^۱ - تأویل: تعبیر و تفسیر. ذکر: یکی از نام های قرآن مجید.

^۲ - سنی: بلند، روشن. از روی هوی و هوس قرآن را تفسیر می کنی و موجب پستی و نادرستی آن آیات روشن و معانی بلند می شوی.